

Ön İnşacı Bir Bütünleşme Teorisi Olarak Güvenlik Topluluğu Yaklaşımı Üzerine Bir Değerlendirme

Ömer Faruk Sarı*

Özet

Bu çalışmada, Karl W. Deutsch ve ekibi tarafından II. Dünya Savaşı sonrası dönemde genel bir bütünleşme teorisi oluşturma iddiasıyla ortaya atılan ve özü itibarıyla İnşacılığın bir öncülü olan Güvenlik Topluluğu Yaklaşımı ele alınmıştır. Bütünleşmeyi açıklamada transaksionalist çerçeveyi ve “kolektif kimlik” değişkenini kullanan Yaklaşım, Soğuk Savaş’ın bitişiyle İnşacı Teorinin gündeme güçlü biçimde gelmesine kadar diğer bütünleşme teorileri kadar ilgi görmemiştir. Yeni dönemde İnşacı revizyon ile açıklayıcılığı güçlendirilen ve literatürde daha fazla konu edinilen Yaklaşım, ne var ki İnşacı ontolojisine rağmen “kolektif kimlik” değişkenine bütünleşme olgusu içerisinde yapısal belirleyici bir rol yüklemeye devam etmiştir. Bu çalışma, söz konusu değişkenin İnşacı literatürde son dönemde yer edinen “kolektif kimliklendirme” kavramı ile değiştirilmesinin Yaklaşımın tutarlılığını ve açıklayıcı gücünü güçlendireceğini ve bütünleşme çalışmalarında sıklıkla yer verilen “güvenlik topluluğu” kavramı kadar Yaklaşımın öngördüğü bütünleşme modelinin de ilgi görebileceğini iddia etmektedir.

Anahtar Kelimeler

Karl W. Deutsch, bütünleşme, transaksionalizm, inşacılık, çoğulcu güvenlik topluluğu, kolektif kimlik, kimliklendirme.

* Doktor, T.C. Sağlık Bakanlığı, omerfaruksari.edu@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-4472-2975
Makale geliş tarihi : 04.10..2022
Makale kabul tarihi : 12.12.2022

An Evaluation of the Security Community Approach as a Pre-Constructivist Interaction Theory¹

Abstract

This study discusses the Security Community Approach, which was put forward by Karl W. Deutsch and his team with the claim of developing a general integration theory in the post-World War II period and is substantially a predecessor of Constructivism. Using the transactional framework and the "collective identity" variable to explain integration, the Approach did not attract as much attention as other integration theories until the Constructivist Theory came to the fore with the end of the Cold War. In this new period, the Approach explanatory power of which is strengthened with the Constructivist revision and has gained more place in the literature, however, despite its Constructivist ontology, has continued to assign a structural determinant role to the "collective identity" variable in the integration phenomenon. This study claims that replacing the said variable with the concept of "collective identification", which has recently gained ground in the Constructivist literature, will strengthen the consistency and explanatory power of the Approach, and that thereby the integration model envisaged by the Approach may attract attention as well as the concept of "security community" itself, which is frequently used in integration studies.

Keywords

Karl W. Deutsch, integration, transactionalism, constructivism, pluralistic security community, collective identity, identification.

Giriş

"Güvenlik topluluğu" kavramı, Uluslararası İlişkiler literatüründeki gerek bütünleşme gerekse güvenlik çalışmalarında oldukça yaygın kullanılmasına rağmen, Soğuk Savaş döneminde geliştirilmiş bir teori olan *Güvenlik Topluluğu Yaklaşımı* Avrupa bütünleşme teorileri içerisinde *Neofonksiyonalizm*, *Yeni Kurumsalcılık* ve *(Sosyal) İnşacılık* kadar ilgi görmemiştir. Soğuk Savaş'ın bitişiyle İnşacı Teorinin gündeme güçlü biçimde gelişine kadar Uluslararası İlişkiler literatüründe fazla etki yaratamayan *Yaklaşım*, esasen *Uluslararası İlişkilerin Sosyal Teorisi* olarak kabul edilen (Büyüktanır, 2015: 8) *İnşacılık* içerisinde kabul edilebilir. Yaklaşımın Realist-İdealist ayrışmasını ikisinden de izler taşıyarak reddetmesi,

1 Bu makale, yazarın "Güvenlik Topluluğu Yaklaşımının Kimliklendirme Süreci Perspektifinden Eleştirisi: Avrupa Birliği'nde Güvenlik ve Savunma Yapılanması" başlıklı Doktora tezinden üretilmiştir.

uluslararası düzeyde bir topluluk oluşumunu mümkün görmesi (Adler ve Barnett, 1998a: 14-15); (Weaver, 2011: 14); (Bellamy, 2004: 10) ve barışçıl değişimin karşılıklı tanımlama, ulusötesi değerler, öznelerarası anlamlar ve paylaşılan kolektif kimlikler ile oluşturulabileceğini varsayması (Hopf, 1998: 185); (Adler ve Barnett, 1998b: 59); (Pouliot, 2006: 123) Wendt'in de işaret ettiği gibi *Güvenlik Topluluğu Yaklaşımının* esasen bir ön İnşacı bütünleşme teorisi olduğu tespitini haklı çıkarmaktadır (Wendt, 2016: 17).

Adler ve Barnett Soğuk Savaş sonrası dönemde Deutsch'un *Güvenlik Topluluğu Yaklaşımına İnşacı Teori* kapsamında yeni bir çerçeve sunarak *Yaklaşım* özellikle metodolojik açıdan ciddi katkı sağlamıştır. "*Güvenlik topluluğu*" kavramına en çok ilgiyi gösteren İnşacılar, kavrama en uygun yaklaşımın *İnşacılık* olduğunu ifade etmişler (Adler ve Barnett, 1998a: 12-13, 15) genel olarak ise Alexander Wendt'in (*Yapısal*) *İnşacı Yaklaşım* kullanılmıştır. Hatta güvenlik toplulukları, Wendt'in *anarşi* kavramsallaştırmasından hareketle "üyelerin ve komşularının ondan anladıkları şey" olarak da tanımlanmıştır (Bellamy, 2004: 178).

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte ise Uluslararası İlişkiler Teorisinde Rasyonalizm ve Pozitivizmden ziyade uluslararası politikanın kimlik ve norm gibi sosyal öğeleri, ulusötesi paylaşılan değerler, transaksyon akışları ve sosyal faktörler inceleme konusu olmaya başlamıştır (Goff ve Dunn, 2004: 1) ; (Adler ve Barnett, 1996: 69) ; (Adler ve Barnett, 1998a: 4). Ana akım teorilerin Soğuk Savaş'ın sona erişini öngörememeleri eleştirilere sebep olmuş ve birçok farklı yaklaşım ve sınıflandırmayı içerisinde barındıran (Walt, 1998: 41) *İnşacı Teori* gündemin üst sıralarına yerleşmiştir (Wendt, 2016: 17, 34-35); (Adler, 1997: 319-321); (Theys, 2017: 36); (Walt, 1998: 41).

II. Dünya Savaşı sonrasında uluslararası işbirliğinin giderek daha fazla önem kazanması *Fonksiyonalizm*, *Federalizm*, *Transaksijonalizm* gibi ön bütünleşme teorileri ile (Eilstrup-Sangiovanni, 2006: 17) Avrupa'daki bütünleşme olgusu üzerinden gelişme gösteren *Neofonksiyonalizm*, *Hükümetlerarasıcılık* ve *Yeni Kurumsalcılık* gibi bütünleşme teorilerinin gelişmesine zemin hazırlamıştır. Soğuk Savaş sonrasında ise Sosyoloji temelli bir yaklaşım olarak kimlik ve çıkarları açıklama gerektiren bir olgu olarak gören *İnşacı Teori*, *Yapısal Realizm* ve *Rasyonel Seçim Teorisi* gibi Rasyonalist ve Pozitivist teorilerden daha fazla rağbet görmeye başlamıştır (Adler ve Barnett, 1998a: 9). *İnşacı Teori*, Soğuk Savaş'ın sona ermesinin uluslararası değişim dinamikleri, temel kurumsal pratiklerin doğası, hükümet dışı aktörlerin rolü ve insan hakları gibi uluslararası politika konularında yeni sorunların ortaya çıkmasına neden olmasıyla ve rasyonalist teorilerin son dönemdeki sistemik değişimleri açıklamadaki başarısızlıkları yeni nesil teorisyenlerin eski soruları yeniden incelemeye tabi tutmasıyla gelişme göstermiştir (Reus-Smit, 2005: 196). Uluslararası ilişkilerin materyal yönünü öncellediğini varsayan sosyal yönüne vurgu yaptığı için *Sosyal İnşacılık* olarak da

anılmakla birlikte kısaca *İnşacılık (Konstrüktivizm)* olarak isimlendirilmektedir (Zehfuss, 2002); (Jackson ve Sorenson, 2006: 209).

Soğuk Savaş öncesinde Grotius, Kant ve Hegel'e vurgu yapan *İnşacılık* (Wendt, 2016: 17), Soğuk Savaş sonrasında uluslararası politikada kuralların davranışları oluşturuca etkisine odaklanan, *İnşacılık* terimini geliştiren ve yaklaşımı uluslararası ilişkilere ilk olarak uygulayan teorisyen olan (Jackson ve Sorenson, 2006: 215) Onufun çalışmaları (1989), öznelerarasılığa vurgu yapan Kratochwil'in Ruggie ile olan ortak çalışması (1986) ve de uluslararası sistemin yapısının öznelerarası nitelikte olduğunu ve aktörlerin kimliklerini ve çıkarlarını bu yapının oluşturduğunu öne sürmekle sistem düzeyinde bir teori geliştirme çabası güden Wendt'in (1995: 71-72) yaptıkları çalışmalar (1987); (1992); (1994); (1999) doğrultusunda disiplin içerisindeki gelişimini önemli ölçüde şekillendirmiştir (Smith, 1997).

Kendi içerisinde farklı türleri barındırır da *İnşacılık* en genel hatlarıyla ana akım Uluslararası İlişkiler teorilerinin anarşiyi ve materyal kapasiteleri esas almalarını eleştirerek² (Guzzini, 2000: 148) sosyal aktörler olan devletlerin çıkarlarını ve davranışlarını fikirlerin ve kimliklerin şekillendirdiğini öne sürmektedir (Wendt, 1996: 48). *İnşacılık*, bireyci ontoloji ve dışsal yapıyı esas alan Pozitivizmin ve Rasyonalizmin aksine sosyal ontolojiyi ve sosyal yapıyı esas alarak ve materyal yapıları da tamamen reddetmeyerek Pozitivizm ile Post-Pozitivizm arasında yer alan bir *orta yolcu* yaklaşımdır (Adler, 1997b); (Checkel, 1998: 325-327); (Reus Smit, 2005).

Wendt, uluslararası politikaya *İnşacı* yaklaşımın II. Dünya Savaşı sonrasında geliştirilmeye başlandığı ve *Güvenlik Topluluğu Yaklaşımının* öncüsü *Karl Wolfgang Deutsch'un (1912-1992)* ise bu öncülerden olduğu görüşündedir (Wendt, 2016: 17). Adler, Deutsch'un sosyal transaksyonların ve sosyal iletişimin önemini vurgulayan sosyolojik yaklaşımının daha sonraki dönemlerde geliştirilecek olan İnşacılığı derinden etkilediğini ifade etmiştir (Adler, 2002: 99). Bellamy de Deutsch'un uluslararası ilişkileri sosyal ve iletişimsel bir faaliyet olarak görmesinin İnşacı yaklaşıma kaynak oluşturduğunu ifade etmiştir (Bellamy, 2004: 14). Risse de güvenlik topluluklarının uluslararası ilişkilerin sosyal yapısına dair bir kavramsallaştırma olduğunu ileri sürmüştür (Risse, 2003: 179).

Güvenlik Topluluğu Yaklaşımı, tarihsel değişimi anlamak için toplumlararası ve devletlerarası süreçler ve etkileşimlerin incelenmesini gerekli görmekte ve barışçıl değişimin kurumsal prosedürler çerçevesinde karşılıklı tanımlama, ulusötesi değerler, öznelerarası anlamlar ve paylaşılan kimlikler ile oluşturulabileceğini

2 Price ve Reus-Smit'in İnşacılığı Eleştirel Teori'nin bir parçası olarak gördükleri örnek bir çalışma için: Richard Price ve Christian Reus-Smit, "Dangerous Liaisons? Critical International Theory and Constructivism", *European Journal of International Relations*, 1998, 4 (3), s.259-294.

varsaymaktadır (Adler ve Barnett, 1998b: 59); (Pouliot, 2006: 120-121). Uluslararası politikadaki “savaş” sorununa normatif bir çözüm önerisi olarak güvenlik toplulukları oluşturulmasını sunması, söz konusu toplulukların tüm dünyayı kapsayacak kadar yeknesak bir yapı olamayacağını ve bu nedenle bu toplulukların her biri “topluluk normlarına” bağlı kalacak şekilde güvenlik pratiklerini değiştirerek kolektif bir kimlik edinecek olan egemen devletlerden oluşacağını varsayması *Güvenlik Topluluğu Yaklaşımının Normatif Teorinin* Komüniteryen kanadı (Frost, 1994); (Bakan, 2008) ile ilişkilendirilmesini de mümkün kılmaktadır. Nitekim *Yaklaşım*, güç, uluslararası örgütler ve kurumlar arasındaki dinamik ilişkiyi bir yandan da güvenlik pratiklerindeki *değişimi* incelemekle uluslararası düzeyde bir “topluluk” oluşumunu mümkün görmesi nedeniyle normatif bir temele dayanmaktadır (Adler ve Barnett, 1998a: 13); (Weaver, 2011: 14); (Bellamy, 2004: 10).

Soğuk Savaş sonrasında İnşacı revizyon ile güncellenen *Güvenlik Topluluğu Yaklaşımı* metodolojik anlamda ciddi katkı sağlanmasına rağmen bütünleşme süreçlerinde *kolektif kimlik (biz duygusu)* değişkenine yapısal bir belirleyici rol yüklemesi nedeniyle kendi İnşacı doğasına sınama oluşturmaktadır. Zira, bütünleşme süreçleri içerisinde karşılıklı tanımlamalar yoluyla sosyal olarak inşa edilen kolektif kimliğin bir noktada oluştuktan sonra durağan bir nitelik kazanması beklenemez. Bu nedenle bu çalışmada, Deutsch’un *biz duygusu*, Adler ve Barnett dahil olmak üzere İnşacı takipçilerinin ise *kolektif kimlik* olarak ifade ettiği egemen devletler arasında barışçıl ilişkileri mümkün kılacak değişkenin İnşacı literatürde gittikçe daha fazla vurgu yapılan “kolektif kimliklendirme” değişkeni ile değiştirilmesinin Yaklaşımın İnşacı niteliğini güçlendirerek daha tutarlı bir bütünleşme teorisi olacağı iddia edilmektedir.

Bu çerçevede, ilk olarak çalışmanın takip eden bölümünde Karl W. Deutsch ve ekibi tarafından literatüre kazandırılan *Güvenlik Topluluğu Yaklaşımının* dayandığı ontoloji ve metodoloji detaylandırılacak olup farklı güvenlik topluluğu türlerine ve göstergelerine değinilecektir. Bir sonraki bölümde, Yaklaşımın Adler ve Barnett tarafından yapılan inşacı revizyon detaylı biçimde ele alınacak olup Yaklaşımın katkısı değerlendirilecektir. “Güvenlik Topluluklarında Kolektif Kimliklendirme ve Dış Dünya ile İlişkiler” başlıklı bölümde ise çalışmanın temel iddiası doğrultusunda Yaklaşımın İnşacı bir bütünleşme teorisi olarak açıklayıcı niteliğinin güçlendirilmesi için “kolektif kimlik” değişkeninin İnşacı literatürde giderek daha fazla yer edinen “kolektif kimliklendirme” değişkeni ile değiştirilmesinin kullanışlılığı ortaya konulmaktadır. Bu çerçevede aynı bölümde güvenlik topluluklarının dış dünya ile ilişkileri de teorik çerçevede ele alınmış olup “kolektif kimliklendirme” kavramının kullanışlılığına dikkat çekilmiştir. Sonuç bölümünde ise çalışmanın literatürdeki mevcut konumundan hareketle sonraki çalışmalar için önemine yer verilmiştir.

Karl W. Deutsch'un Bütünleşme Anlayışı: Güvenlik Topluluğu Yaklaşımı

Soğuk Savaş döneminin hâkim Realist güvenlik yaklaşımından farklı olarak Liberal ve İdealist değerler üzerinden bir “*siyasal topluluk*” öngören *Karl W. Deutsch*, bu düşüncesini ekibiyle birlikte sistemli biçimde Kuzey Atlantik bölgesine uyarlayarak *Güvenlik Topluluğu Yaklaşımı*nı ortaya atmıştır. Deutsch, üyelerine güvenlik hissi, aidiyet ve kimlik sunabilecek dünya çapında tek bir ulus-devlet olamayacağından hareketle (1979: 311) ulus-devletler arasında savaşın bir anlaşmazlık çözüm yöntemi olmaktan çıkarılıp barışçıl ilişkiler geliştirilmesine odaklanmıştır. Bu amaç içinse anarşik doğaya sahip uluslararası sistemde *bütünleşmeyi* nihai bir çözüm aracı olarak görmüştür (Deutsch, 1978: 239); (Dedeoğlu, 2004: 9). Deutsch bütünleşmeyi belirli bir coğrafi bölgede güvenlik topluluklarının/barış alanlarının yaratılması olarak ele almış (Rosamond, 2000: 12) ve bir bölge içerisinde *topluluk hissi* ile *uzun süreli güvenilir barışçıl değişim beklentilerini* temin edecek güçlü-yaygın kurum ve pratiklerin edinilmesi süreçleri olarak kullanmıştır (Deutsch, 1954: 33); (Deutsch vd., 1969a: 5).

Güvenlik Topluluğu Yaklaşımı, bir grup devlet arasında bütünleşmenin gerçekleşebilmesi için ulusüstü bir vizyonu ve kurumsallaşmayı gerekli görmemekle kendisinden önce ortaya atılmış olan Federalizm ve Fonksiyonalizm ile bu iki ön-bütünleşme teorisinin bir sentezi olarak daha sonra gelişme gösterecek olan Neofonksiyonalizmden keskin biçimde farklılaşmıştır (Rosamond, 2000: 170); (Rosamond, 2002: 41); (Koschut, 2014: 528); (Vesa, 1993: 159-164). Avrupa bütünleşmesine diğer bütünleşme teorisyenlerinden daha az odaklanmakla birlikte asıl vurguyu ulusüstü kurumlar ve devlet egemenliğinin ortadan kalkması yerine uluslararası ilişkilerin dönüşümüne yapması nedeniyle genel bir bütünleşme teorisi olarak (Rosamond, 2002: 41) da değerlendirilen *Güvenlik Topluluğu Yaklaşımı* (Eilstrupp-Sangiovanni, 2006: 17) devletler arasında savaşları sonlandırmak ve kalıcı barışı tesis etmek için salt ekonomik ve teknik bütünleşmeleri yeterli görmemesi nedeniyle Fonksiyonalizmin de bir eleştirisidir. Öte yandan devletler arasındaki transaksyon akışlarının düzenli işleyişini ve birimlerin birbirlerine güvenini *sosyal öğrenme* mekanları olarak tesis edecek olan kurumlara rol atfetmesi Yaklaşımın diğer bir bütünleşme teorisi olan *Yeni Kurumsalcılığa* da kaynaklık ettiği değerlendirmesini mümkün kılmaktadır (Hyde-Price, 1997: 11).

Deutsch'un bütünleşme anlayışında siyasi birimin büyüklüğü, ekonomik gücü ve idarî etkinliğini kapsayan *gücü* ile kendi davranışını kontrol edip yönlendirebilmesini ifade eden *cevap verebilirlik kapasitesi* bütünleşme sürecinin gelişimini etkileyen arka plan koşulları olup (Deutsch, 1969a: 40) bütünleştirici süreçlere zemin hazırlamaktadır. Deutsch bütünleştirici süreçleri *siyasal*

amalgamlaşma, biz duygusunun oluşturulması, asimilasyon, karşılıklı bağımlılık, karşılıklı cevap verebilirlik ve ideolojik pasifizasyon olarak ifade etmiştir (Deutsch, 1954: 34-38). Üyeleri arasında etkin bütünleşme gerçekleşen siyasal topluluklar ise *güvenlik topluluklarıdır* (Deutsch, 1954: 33, 40); (Deutsch, 1969a: 5); (Ditrych, 2014: 351).

Deutsch, bütünleşmeye katılacak devletler ve halkları arasında bir *biz duygusunun (we-feeling / sense of we-ness)* gelişmesi ile devletlerin savaş ve barış beklentilerinin değişebileceğini öne sürerek (Deutsch, 1969b: 122) ulus-devleti sorunsallaştırmayan bir ön-bütünleşme teorisi ortaya atmıştır (Rosamond, 2000: 42, 49). *Güvenlik Topluluğu Yaklaşımı* metodolojik bakımdan Deutsch'un kendisinin oluşturduğu Transaksiyonalist çerçeveye dayanmaktadır (Ditrych, 2014: 352). Güvenliğin *biz duygusu*, bugün daha çok kullanılan adıyla *kolektif kimlik* (Stahl vd., 2016: 528) üzerinden ve bu kolektif kimliğin birimler arasındaki transaksyon akışları ve kurumsal işbirlikleri yoluyla yeniden üretilmesiyle tesis edildiğini öne sürmüştür.

Daha çok milliyetçilik üzerine yaptığı çalışmalarla tanınan³ ve analizlerinde sıklıkla *transaksyon* kavramını kullanan Deutsch, bu kavramı *etkileşimden* daha fazlasını kastetmek için kullanmıştır (Stahl vd., 2016: 528). Kendisi, etkileşim (*interaction*) yerine transaksyon terimini⁴ kullanmasının nedenini transaksyon teriminin etkileşim terimini kapsamamasının yanı sıra sosyal gruplar veya bireysel kişilikler içerisindeki süreçlere eşlik eden "*işsel değişimleri*" de vurgulaması olarak ifade etmiştir (Deutsch, 1954: 39). Ona göre, insanlar arasındaki herhangi bir *topluluk*, önemli bir dereceye ulaşmış olan *transaksyonlar* ile tanımlanır ve halkları arasında kayda değer ölçüde ilişki bulunmayan devletlerin bir topluluğun üyesi olması beklenemez (Deutsch, 1954: 33). Bütünleşme ise, transaksyonlar ile sağlanan bir olgu olduğuna göre ölçülebilir ve derecelendirilebilirdir (Ditrych, 2014: 351). Bu çerçevede *Transaksiyonalist metodoloji*, toplumların içerisindeki ve farklı toplumlar arasındaki transaksyonların geniş çaplı ölçümü, elit kesimlerin görüşlerinin tespiti ve savaşa ayrılan kaynakların araştırılmasına dayanmaktadır. Bu çerçevede bir siyasal topluluğun güvenlik topluluğuna dönüşebilmesi için gerekli bütünleşme düzeyine yeterli yoğunlukta transaksyon akışının sağlanması neticesinde *topluluk hissini (biz duygusunu)* temin edecek kurumlar ve pratiklerin gelişmesi ile ulaşılır (Ditrych, 2014: 351-352).

Deutsch'un bütünleşme anlayışında, bir siyasal topluluğun güvenlik topluluğuna dönüştüğü bütünleşme düzeyi nihai anlamda topluluk hissinin

3 Deutsch'un sıklıkla kullandığı bir başka terim olan "ulus inşası" kavramı için bkz.: Karl W. Deutsch, *Nationalism and Social Communication*, (Cambridge: The MIT Press), 1953; Karl W. Deutsch ve William J. Foltz edit., *Nation-Building*, (New York: Atherton Press), 1963.

4 Türkçe'ye hem *interaction* hem de *transaction* kelimeleri "etkileşim" olarak tercüme edildiğinden ve *interaction* kelimesinin etkileşim anlamında daha yaygın kullanıldığından dolayı bu çalışmada *transaction* teriminin olduğu gibi bırakılması tercih edilmiştir.

oluştugu düzeydir (Rosamond, 2000: 44). *Topluluk hissi (biz duygusu)*, birimler arasında karşılıklı sempati, sadakat, biz duygusu ve güvenin oluşması ve davranışların karşılıklı olarak tahmin edilebilmesi durumudur. Karar alma süreçlerinde birimlerin birbirlerini devamlı dikkate alması, öz tanımlamalarında birbirlerinden öğeler barındırması, birbirleri ile iletişim içerisinde olması, birbirlerinin ihtiyaçlarını anlayıp cevap verebilmesi, birbirlerine karşılıklı sempati ve sadakat duyması topluluk hissini göstergeleridir (Deutsch vd., 1969a: 36, 129-133); (Rosamond, 2000: 44). Birimler arasında karşılıklı sempati, sadakat, güven ve cevap verebilme kapasitesini üreten faktör ise yeterli yoğunluktaki *transaksiyon akışlarıdır* (Ditrych, 2014: 351). Deutsch'a göre bireyler arasında bir topluluk/aidiyet imajı veya "biz duygusu" nun oluşumu ve bireylerin kendilerini o topluluğun üyesi olarak görmeleri aralarındaki transaksyonların görünürlüğü ve kolay tanımlanabilirliği ile doğru orantılıdır (Deutsch, 1964: 54).

Topluluk hissini bireyler açısından gerekli kıldığı belirli davranış kalıplarını ve siyasi birimler ile sosyal gruplar açısından gerekli kıldığı gelenekleri ve kurumları ise *sosyal öğrenme* süreçleri sağlamaktadır (Deutsch vd., 1969a: 37). *Sosyal öğrenme*, güvenlik topluluğuna üye devletlerin aralarında daha önce güvenlik ikileminin şekillendirdiği ilişkileri birlikte dönüştürmeleri ile ilgili bir kavramdır (Bellamy, 2004: 7). *Güvenlik Topluluğu Yaklaşımında* uluslararası örgütlerin *sosyal öğrenme (sosyalizasyon)* mekânları olarak işlev görecekları kabul edilmektedir (Adler ve Barnett, 1998b: 43). Aktörün kendini dönüştürmesi öğrenmeyi gerektirdiği için (Vesa, 1999: 23) Deutsch birimlerin kendilerini dönüştürdükleri süreç olan bütünleşmeyi bir sosyal öğrenme süreci olarak değerlendirmiştir (Deutsch, 1954:64); (Nelsen ve Stubb, 2003: 122). Nitekim sosyal öğrenmede esas olan aktörler arasındaki etkileşimlerin kimlik ve çıkarlar üzerindeki şekillendirici etkisidir (Checkel, 1999); (Checkel, 2001); (Checkel, 2005).

Güvenlik Topluluğu Yaklaşımında, yeterli düzeyde transaksiyon akışları ve bu akışlara eşlik edecek olan sosyal öğrenme süreçleri neticesinde iki farklı güvenlik topluluğu oluşabileceği öngörülmektedir. Buna göre, siyasal birliğin gerçekleştirilmesi amacıyla iki veya daha fazla egemen siyasal birimin egemenliğini aşamalı biçimde federal veya üniter üst bir otoriteye devrederek oluşturduğu topluluklar *amalgam güvenlik toplulukları* (Karp, 2014: 6, 13, 29), az sayıda amalgamlaşmış kurumla birlikte siyasi birimlerin hukuki bağımsızlıklarını devam ettirdikleri ve ulusüstülüğü hedeflemedikleri güvenlik toplulukları ise *çoğulcu güvenlik topluluklarıdır* (Deutsch vd., 1969a: 6); (Rosamond, 2000: 41,43).

Deutsch'a göre, barışı devam ettirme bakımından amalgam güvenlik toplulukları kadar etkili olabilen çoğulcu güvenlik topluluklarının oluşturulmaları ve sürdürülmeleri daha kolaydır (Deutsch, 1969a: 29, 122, 200). Çoğulcu güvenlik topluluklarının amalgam güvenlik topluluklarına dönüşmesi de mümkündür. Bunun için çoğulcu güvenlik topluluklarındaki birimlerin en önemli işlevlerinin

amalgamlaşması gerekmektedir. Ortak yasaların tek bir yasama organı tarafından çıkarılması, ortak bir savunma ve polis gücü ve topluluğun üyeleri üzerinde siyasi ve ekonomik sistemleri kontrol gücü öne çıkan *amalgamlaşma* göstergeleridir (Deutsch, 1969a: 22-23).

Çoğulcu güvenlik topluluklarının en temel göstergesi egemen üye devletler arasında savaşın bir çözüm aracı olmaktan çıkarılmasıdır. Devletlerin insan ve diğer savaş kaynaklarında önemli ve sistemli miktar artışlarının olup olmamasına göre çoğulcu bir güvenlik topluluğunun mevcudiyeti tespit edilebilir (Deutsch, 1954: 41). Çoğulcu güvenlik topluluklarının oluşması için *siyasi birimlerin karar almaya ilişkin temel değerlerinin uyumlu olması* ve *siyasi birimlerin birbirlerinin ihtiyaçlarına cevap verebilme kapasitesine sahip olmaları* (Deutsch, 1969a: 66) yeterlidir. Birimlerin birbirlerinin ihtiyaçlarına cevap verebilme kapasitesi Deutsch tarafından “kabul edilebilir bir zaman zarfı içerisinde yeterli cevabı alma imkânı” (Deutsch, 1964: 69) olarak tanımlanmıştır. Karşılıklı cevap verebilirliğin temel koşulu ise iletişim kanallarının daima açık tutulmasıdır. Birimler arası seyahat, yabancı yerleşimi, fikirlerin, malların ve hizmetlerin dolaşımı karşılıklı ihtiyaçların anlaşılıp uygun cevaplar verilebilmesini kolaylaştıracaktır (Deutsch, 1969a: 130)

Güvenlik Topluluğu Yaklaşımı da diğer bütün ana akım ve alt teoriler/yaklaşımlar gibi eleştirilerden bağımsız kalmamıştır. Yaklaşımın en fazla getirilen eleştirilerin başında bir araştırma programı sunmamış olması (Adler ve Barnett, 1998a: 15), kavramsal ve metodolojik zayıflıklar barındırması (Ditrych, 2014: 351); (Adler ve Barnett, 1998a: 15-16); (Nye, 1968: 873); (Karacasulu ve Uzgören, 2007: 28) ve Davranışsalcı metodolojiye aşırı biçimde dayanması gelmiştir (Deutsch, 1969a: 205); (Adler ve Barnett, 1998a: 7); (Hyde-Price, 1997: 18); (Cederman, 2001: 26). Bu çerçevede Soğuk Savaş sonrası dönemde İnşacılığın etkisiyle Deutsch’un Güvenlik Topluluğu Yaklaşımı da güçlü bir biçimde tartışılmaya başlanmış ve farklı gerekçelerle güncellenmiştir (Bremberg, 2015: 678); (Tuscisny, 2007: 426); (Adler ve Barnett, 1998a: 9); (Kucera, 2017: 327); (Wiberg, 2000: 289); (Adler ve Barnett, 2000: 321).

Güvenlik Topluluğu Yaklaşımına İnşacı Katkılar

Deutsch ve ekibi güvenlik meselelerindeki içeri-dışarı dikotomisini⁵ reddetmiş ve Vestefalyan düzendeki devletlerin *barışa*; uluslararası politikanın ise *savaşa* dair olgular olduğu ve devletin dışında güvenliğin mümkün olmadığı fikrine karşı çıkmıştır (Ditrych, 2014: 352). Yaklaşımın geliştirildiği dönemde baskın bir konuma sahip olan Klasik Realizm ise bu fikri önemsiz görmüş ve yaklaşık yarım yüzyıl boyunca da dikkate değer bir ilgi gösterilmemiştir (Wiberg, 2000: 289).

5 Ayrıntılı tarihsel bir değerlendirme için bkz.: R.B.J. Walker, *Inside–Outside: International Relations as Political Theory*, (Cambridge: Cambridge University Press), 1993.

Soğuk Savaş döneminin sona ermesi ve hakim Realist paradigmanın sorgulanmaya başlaması ile birlikte Güvenlik Topluluğu Yaklaşımının takipçileri, ulus devletlerin uluslararası politikanın birincil aktörleri olmaya devam etmesi ve çoğulcu güvenlik topluluklarının barışın devam ettirilmesi açısından amalgam versiyonlarından daha başarılı sonuçlar vereceği yönündeki Deutsch'un öngörüsünden hareketle çoğulcu güvenlik topluluklarına ilgi göstermişlerdir.

Bireyci ve Davranışsal bir ontoloji benimseyen Deutsch, güvenlik topluluklarını rasyonel beklenti içerisinde hareket edecek devletler arasında kolektif bir kimlik inşası olarak görmüştür (Acharya, 2001: 27). Deutsch'un güvenlik topluluklarının oluşumunda “zorunlu koşullar”, “yardımcı koşullar” ve “tetikleyici faktörler” gibi kavramlar kullanmasına rağmen “çıkarcı” kavramından özellikle uzak durduğu görülmektedir. Deutsch, kolektif kimliği daha çok *sonuç odaklı* ve *sabit* bir değişken olarak görmüştür. Esasen bu tutumu, daha sonra Avrupa kimliği literatüründe kolektif kimliklerin sosyal etkileşimlerin bir sonucu olarak ortaya çıktığı kabulünün yerleşmesine de katkıda bulunmuştur (Fligstein, 2009: 134). Deutsch'un bu tutumunun daha öne çıkan sonucu ise Güvenlik Topluluğu Yaklaşımının kolektif kimlik boyutunun detaylandırılarak yeni bir çerçeve kazandırılması olmuştur. Zira, Güvenlik Topluluğu Yaklaşımına İnşacı kökenleri nedeniyle yöneltilen çoğu eleştirinin temelinde ontolojik varsayımlarının net olmaması yatmaktadır. Esasen Deutsch, kolektif kimliğe transaksyonların ve bütünleşmeyi kolaylaştıracak işlevsel kurumsal yapıların zemin hazırlayacağını öne sürmekle Uluslararası İlişkiler disiplininde daha sonra gelişme gösterecek olan post-pozitivist yaklaşımlardaki sosyal olanın düşünsel alana indirgenmesi hatasına (Kolasi, 2018: 5) düşmemiş; ancak aşırı Davranışsal olmakla eleştiri almıştır. Deutsch'un güvenlik topluluklarının oluşumuna dair söz konusu pozitif determinist anlayışı (Rosamond, 2000: 47); (Dedeoğlu, 2004: 14) Yaklaşımın kolektif kimlik boyutunun ayrıntılandırılmasına gerekçe oluşturmuştur.

Deutsch'tan sonraki güvenlik topluluğu literatüründe ilk odak noktası Deutsch'un *bir duygusu* ve *topluluk hissi* olarak ifade ettiği *kolektif kimlik* oluşum süreçleri olmuştur (Risse, 2003: 179); (Bremberg, 2015: 676); (Rosamond, 2000: 169-170); (Wiberg, 2000: 295-296). Adler ve Barnett'in Yaklaşımına yeni bir çerçeve sundukları çalışma (Adler ve Barnett, 1998) ise yapılan İnşacı katkılarının başında gelmektedir (Ditrych, 2014: 351); (Weaver, 2011: 10); (Adler ve Barnett, 1998a: 5, 15-16); (Karacasulu ve Uzgören, 2007: 28). Adler ve Barnett'in sunmuş oldukları çerçevede, çoğulcu güvenlik topluluklarının, ulus-devletlerin dönüştürülmesi veya mevcut kültürel-etnik aidiyet ve kimliklerin elimine edilmesi yoluyla değil (Adler ve Barnett, 1998b: 59) yeni kolektif kimliklerin geliştirilmesi yoluyla oluşturulacağı öne sürülerek mevcut kimlikler bağımsız değişken olarak değerlendirilmiştir. Kolektif kimliğin güvenlik topluluğu üye devletlerinin aralarında kendini sınırlamaya/dönüştürmeye yönelik topluluk pratiklerini

öncelediği varsayımı (Wendt, 1999), kolektif kimlik oluşumuna ağırlık verilmesine zemin oluşturmuştur. Deutsch'dan farklı olarak ise çoğulcu güvenlik topluluklarının odağını teşkil eden devletlerarası *kolektif kimliğin* gelişim aşamaları detaylandırılmış ve sürekli olumlu yönde gelişeceği varsayılmıştır (Mattern, 2001); (Kuhn, 2011: 812).

Deutsch, güvenlik topluluklarının oluşumunda toplumlararası telefon görüşmeleri, posta gönderileri ve turizm faaliyetleri gibi transaksyonların nicel hesaplamasına odaklanmıştır (Rosamond, 2000: 169). Ancak Deutsch'un söz konusu Davranışsalci metodolojisi sınırötesi hareketlerin karşılıklı bağımlılığı artırmasını açıklayabilmesine rağmen güvenlik topluluklarının oluşumunu açıklayamamaktaydı (Adler ve Barnett, 1998b: 47-48). Deutsch, güvenlik topluluğu oluşumunda *biç duygusunun* gelişiminden bahsetmiş olmasına rağmen transaksyonların karşılıklı cevap verebilirliği ve paylaşılan değerler ve kimlikleri oluşturması hususu zayıf kalmıştır. Zira nicel ölçüme yapılan vurgu, transaksyonların ürettiği toplumsal ilişkilerin öznelarası boyutunu oluşturan (Kolasi, 2018) paylaşılan kimlik ve değerler olan *sosyal ilişkileri* gözden kaçırmıştır (Adler ve Barnett, 1998a: 9).

İnşacı yaklaşımında kolektif kimliğin bilişsel yönüne odaklanan Wendt'i (McSweeney, 2004: 126) takip eden Adler ve Barnett de güvenlik topluluklarının oluşumunda transaksyonların sosyolojik kökenlerine, sosyal öğrenmeye ve iletişimsel eylem yoluyla bilişsel/normatif dönüşüme odaklanmıştır (Rosamond, 2000: 169-170); (Wiberg, 2000: 295-296). Bu çerçevede güvenlik topluluklarını, bireylerin güvenlik ve refah çıkarları için paylaşılan anlayış ve ortak kimliklerinin sona erdiği yerde sınırların başladığını hayâl ettikleri sosyal olarak inşa edilmiş bilişsel/topluluk bölgeler(i) (Adler, 1997: 250); (Adler ve Greve, 2009: 81); (Müller, 2006:3) olarak görmek mümkündür. Bireyler söz konusu bilişsel alanları kendi güvenliklerini ve refahlarını tanımlamak için kullanacaklardır (Adler ve Barnett, 1998b: 59).

Deutsch'un yaklaşımındaki transaksyonların kolektif kimliği geliştirmesi hususundaki eksikliği gidermek amacıyla (Adler ve Barnett, 1998b:43) Bellamy de *sosyal öğrenmeye* ayrı bir önem atfetmiştir (Bellamy, 2004: 24) Giddens'in Yapılandırmacı Teorisi'nden etkilenerek *karşılıklılaşma* önem atfeden Wendt, bir aktörün sosyal beklentilere uygun olacak şekilde davranışını şekillendirmeyi öğrendiği ve buna bağlı olarak kimliğinin oluştuğu ve çıkarlarının şekillendiği süreci *sosyalleşme* olarak adlandırmıştır (Wendt, 1999: 170). Bu süreç bir *etkileşim* sürecidir. Zira *sosyal öğrenme*, sosyal aktörlerin materyal ve sosyal dünyaya dair inançlarını ve kimliklerini nedensel ve normatif bilgiye dayanarak yeniden tanımlaması veya yorumlaması yoluyla *sosyal gerçekliği dönüştürmesine* karşılık gelmektedir (Adler, 1991: 52). Sosyal öğrenme, tanımlanmış veya tamamlanabilen bir olgu değil; devletlerin kimliklerinin ve çıkarlarının sürekli

yeniden şekillendirildiği daimi bir *süreç*dir. Söz konusu öğrenme süreci ise aktörlerin bilinçli eylemleri ile gerçekleşir (Bellamy, 2004: 24-25). Aktörler bilerek daha kazançlı olacakları bir sonuca erişmek için bu sürece dahil olur ve *karşılıklı güveni* tesis etmeye çalışırlar.

Adler ve Barnett, güvenlik topluluklarının birer sosyal inşâ olmaları sebebiyle *patika bağımlı* dinamik bir süreçte geliştikleri görüşündedir (Adler ve Barnett, 1998b: 49). Bu doğrultuda çoğulcu güvenlik topluluklarının gelişiminde kat edilen mesafeyi değerlendirebilmek için (Wiberg, 2000: 290) tesis ettikleri güven duygusunun derecesine, yönetim sistemlerindeki kurumsallaşmanın boyutuna ve anarşiyi dönüştürme derecelerine göre *Başlangıç, Gelişim ve Olgun* olmak üzere Deutsch'un döngüsel nitelik taşıyan modelinden farklı olarak üç aşamalı doğrusal nitelikte bir güvenlik topluluğu modeli tasarlamışlardır (Adler ve Barnett, 1998b: 30). Bu modelde esasen yaklaşımın İnşacı niteliğine de uygun olan ilerlemeci bir tutum benimsenmiştir. Daha çok kolektif kimliğin gelişim aşamasına odaklanmasına rağmen her bir aşamada farklı göstergeleri içeren model, güvenlik topluluğu literatürüne *Sıkı* ve *Genişek* olmak üzere iki tür çoğulcu güvenlik topluluğu tanımlamasını da kazandırmıştır.

Adler ve Barnett'in aşamalı modeline göre, çoğulcu güvenlik topluluklarının *başlangıç* aşamasında devletler açıkça bir güvenlik topluluğu oluşturma hedefi gütmek yerine karşılıklı güvenliklerini artırmaya ve aralarındaki işlem maliyetlerini azaltmaya yönelik işbirliklerini geliştirmeye yönelirler. Aralarında henüz güven inşa etmemiş olan bu devletler, işbirliklerindeki yükümlülüklerin yerine getirilip getirilmediğini gözlemleyecek üçüncü taraflar olan uluslararası örgüt ve kurumlara ihtiyaç duyarlar. Bu örgüt ve kurumları meydana getiren şey ise devletlerarası ve ulusötesi etkileşimlerdir. Bununla birlikte söz konusu örgüt ve kurumlar da karşılıklı olarak devletlerarası ve ulusötesi etkileşimleri teşvik edebilir. Ancak bu işlevi yerine getirebilecek örgüt ve kurumların normlara dayanması, devletleri birbirlerine hesap verebilir kılması, karşılıklılığı kurumsallaştırması, ortak çıkarlar tanımlayabilmesi, gündem belirleyebilmesi ve bağlayıcı çıkarlar ve kolektif bir gelecek yaratmaya çabalaması gerekmektedir (Adler ve Barnett, 1998b: 50-52). Uluslararası örgüt ve kurumlara bir sonraki *gelişim* aşamasından farklı olarak, *başlangıç* aşamasında daha çok denetleme görevi yüklenmektedir. Nitekim aralarında güven oluşmamış olan devletlerin birbirlerine güvenmesini söz konusu örgüt ve kurumların denetleme faaliyetleri sağlayacaktır. Bu noktada Adler ve Barnett'in çerçevesinin Deutsch ile aynı değişkenleri kullanacak olan *Neoliberal Kurumsalcılık* ile de yakından ilişkili olduğu ifade edilebilir (Koschut, 2014: 525).

Modelin *gelişim* aşamasında ise artan *transaksyonlar* ve *-uluslararası örgütler ve kurumlar yoluyla- sosyal öğrenme* kolektif kimlik ve karşılıklı güvenin oluşumunu mümkün kılacaktır. Başlangıç aşamasında oluşturulmaya başlanan etkileşim

kanalları gelişim aşamasında transaksyonların niteliksel ve niceliksel gelişimi ile birlikte kolektif deneyimi yeniden şekillendirecek ve sosyal gerçeklikleri yeniden yorumlama biçimleri geliştirecektir (Adler ve Barnett, 1998b: 41, 45, 53). Böylece hem devletler hem toplumlar kolektif biçimde yoğun barışçıl ilişki ağı içerisine gireceklerdir. Etkileşim ağlarındaki ve ilişkilerdeki yoğunlaşma cevap verebilirliğin derecesini de artıracaktır (Adler ve Barnett, 1998b: 53). Adler ve Barnett Deutsch'un nicel ölçüm tespitine getirilen eleştirilerden (Puchala, 1984: 187); (Haas, 1973: 117); (Morse, 1971: 44); (Nye, 1968: 862) hareketle transaksyonların tüm çeşitlerinin kolektif kimliğe zemin hazırlamayacağına ve tehdit ve öteki yaratmayan transaksyonlara dikkat çekmiştir (Adler ve Barnett, 1998b: 47). Bu noktada ortak veya yakın dil ve dinin iletişimi kolaylaştırarak ortak anlamlar ve değerleri oluşturabileceği tespitinde de bulunmuşlardır (Wiberg, 2000: 296).

Adler ve Barnett'in modelindeki son aşama ise kolektif kimlik oluşturulması yoluyla artık bir çoğulcu güvenlik topluluğunun olduğu *olgun* aşamadır (Adler ve Barnett, 1998b: 55). Bu aşamada kolektif kimliğe dayanan karşılıklı güven tam olarak gelişmiştir (Wiberg, 2000: 290). Çoğulcu bir güvenlik topluluğuna üye devletlerin davranış biçiminin üyelik (kolektif kimlik) nedeniyle dönüşmesi söz konusu güvenlik topluluğunun olgun aşamaya eriştiğini göstermektedir (Bellamy, 2004: 27). Bu aşamada devletler aralarındaki güveni devam ettirebilmek için *başlangıç* ve *gelişim* aşamalarında önemli rol oynayan uluslararası örgütlere değil birbirleri hakkında sahip oldukları bilgi ve inanışlara güvenirler (Adler ve Barnett, 1998b: 46). Esasen izleme aracı olarak oluşturulan örgütler giderek işbirliğini sürdürmede daha az önemli hale gelir veya dağılır. Diğer bir ifadeyle başlangıç aşamasındaki bürokratik yapıda değişimler gerçekleşir. Adler ve Barnett'e göre Fransa'nın 1965 yılında NATO'nun askeri kanadından ayrılıp nükleer silah elde etme arayışını müttefiklerin askeri bir tehdit olarak görmeyişi bu duruma örnek oluşturmaktadır. *Olgun* aşamada barışçıl değişim beklentileri ile uluslararası politikada savaş imkansız bir seçenek haline getirilmiş olur. Bu nedenle *olgun* aşamanın en kritik göstergesi güvendir. Karşılıklı güvenin en önemli göstergesi ise güvenlik alanındadır ve ilgili devletlerin askeri konularda karşılıklı bağımlı olduğunu teyit eden tutumları söz konusu olduğunda ve istihbarat paylaşımında bulunmaya başladıklarında gözlemlenebilir (Adler ve Barnett, 1998b: 46, 54).

Adler ve Barnett'in modelindeki *olgun* aşamada ise *genişek* ve *sıkı* olmak üzere iki alt tür çoğulcu güvenlik topluluğu tanımlanmıştır. Buna göre, *genişek çoğulcu güvenlik toplulukları*, halkları devletleri arasında meydana gelebilecek anlaşmazlıkların barışçıl yollarla çözümü (barışçıl değişim) beklentisini devam ettiren egemen devletlerden oluşan ulusötesi bölgelerdir. Çatışan çıkarlar, anlaşmazlıklar ve asimetrik pazarlıklar söz konusu olmaya devam etmesine rağmen üye devletlerin kendilerini sınırlayarak hareket edeceği beklentisi mevcuttur. Topluluk üyeleri birbirlerini pozitif olarak tanımlar ve benzer bir

yaşam tarzına sahip olduklarını ilan ederler. Gevşek çoğulcu güvenlik topluluklarının en temel göstergeleri ise *oydaşmacı yöntemle karar alma, yumuşak sınırlar, askeri planlamada topluluk üyelerinin potansiyel düşman olarak dahil edilmemesi, çoğunlukla ortak bir "öteki" veya "tehdit" tanımı ve topluluğu dış dünyadan farklılık arz ettiğini gösteren bir topluluk söylemidir* (Adler ve Barnett, 1998b: 30, 55-56).

Adler ve Barnett, *sıkı çoğulcu güvenlik topluluklarının* ise gevşek çoğulcu güvenlik topluluklarının göstergelerine ek olarak *işbirliğine dayalı ve kolektif güvenlik, yüksek düzeyli askeri bütünleşme, iç tehditlere karşı politika işbirliği, üye halklar arasında dolaşım serbestisi, otoritenin uluslararasılaşması, çok düzeyli bir siyasal varlık (polity)* göstergelerine sahip olduğunu ifade etmiştir. Sıkı çoğulcu güvenlik topluluklarında birimler yalnızca karşılıklı silah kontrolü ve güven inşa etmekle kalmaz, topluluk içi sorunlara yönelik işbirliğine dayalı güvenliğe (*cooperative security*), topluluk dışı tehditlere karşı ise kolektif güvenliğe (*collective security*) yönelirler. Bunda paylaşılan kimliklerin ve güvenin rolü kritiktir. Zira çoğulcu bir güvenlik topluluğunun askeri bütünleşmeyi zorunlu kılmamasına rağmen paylaşılan kimliklerin ve yüksek düzeyli güvenin askeri kaynakların bir havuzda toplanması yönünde istek uyandırması oldukça muhtemeldir (Adler ve Barnett, 1998b: 56-57). Bu nedenle sıkı çoğulcu güvenlik topluluklarının üyeleri "karşılıklı yardım" davranış kalıbına sahip olmak durumunda kalacaklardır (Adler ve Barnett, 1998b: 30, 56). Bu tür çoğulcu güvenlik topluluklarında, güç kullanma hakkı egemen devletlerden kolektiviteye kayar ve sadece dış tehditlere karşı ve topluluk normlarını ihlal eden topluluk üyelerine karşı meşru hale gelir. Bu doğrultuda *güç dengeleri, nükleer caydırıcılık ve misilleme* sadece dış tehditlere karşı topluluğun savunulmasında söz konusu olmaktadır. Bir dış tehdit veya dış saldırı durumunda sıkı çoğulcu güvenlik toplulukları kolektif güvenlik sistemi hatta bir askeri savunma örgütü olarak hareket edebilir (Adler ve Barnett, 1998b: 56); (Kucera, 2017: 327).

Sıkı çoğulcu güvenlik topluluklarında halkların kimlikleri, topluluk kimliği ve normlarından kaynaklanmaktadır (Adler ve Barnett, 1998b: 47-48). Üye devletlerin halkları o devletlerin ulusu olmaya devam etmekle birlikte bir yandan da topluluğun "vatandaşı" haline gelirler (Adler ve Barnett, 1998b: 37). Halkların kimliğine ek olarak üye devletlerin rolleri ve hedefleri de topluluktan kaynaklanmaktadır. Devletlerin çıkarları ve halklarının kimlikleri topluluğunkilerle değiştirilebilir hale gelip devletlerin dış politikaları yeni bir anlam ve hedef kazanır (Adler ve Barnett, 1998b: 48). Bu çerçevede sıkı çoğulcu güvenlik topluluklarının egemen ulus devlet ile bölgesel-merkezi hükümet arasında yer alan post-egemen bir kural sistemine sahip olduğu ifade edilebilir. Paylaşılan egemenliğe dayanan bu kural sistemi literatürde *yönetişim* olarak adlandırılmaktadır (Bellamy, 2004: 8, 12).

Güvenlik Topluluklarında Kolektif Kimliklendirme ve Dış Dünya ile İlişkiler

Deutsch ve takipçilerinin modellemelerinde esasen *sürece* işaret eden (Bjola ve Kornprobst, 2007: 286) “kolektif kimliğin yeniden üretilmesi” kavramsallaştırması doğrultusunda, çoğulcu güvenlik topluluklarının odağını teşkil eden kolektif kimliğin sürekli ileri ve olumlu yönde gelişeceği (Mattern, 2001), bir noktadan itibaren ise sabitleşerek üyeler arasında uzun süreli güvenilir barışçıl değişim beklentilerini sürekli üreteceği kabul edilmektedir (Deutsch vd., 1969a); (Adler ve Barnett, 1998b: 30-33, 47-48; Williams, 1998).

Kolektif kimlik, McSweeney’e göre ırk gibi örgütsel bir fikirden öte bir şey değildir; hatta bir *teori*, *bikaye* veya *anlatı* olarak düşünülebilir (McSweeney, 2004: 163). Williams ve Neumann, Ringmar’ın “oluşturucu hikayeler” (*constitutive stories*) kavramıyla (Ringmar, (1996: 76) kimlik oluşum süreçleri içerisindeki *anlatı yapılarının* rolüne yaptığı vurguyu benimseyerek kolektif kimliğin anlatı yoluyla oluşturulduğunu öne sürmüştü ve kimliklerin sosyal süreçler yoluyla sürekli üretilen dinamik bir şey olduklarını ifade etmiştir (Neumann, 2000: 362-368). Aktör ile yapı (*agent-structure*) arasındaki ilişkiye dair bireyci ve yapısalcı yaklaşımları sentezleyerek dinamik ve karşılıklı (Hollis ve Smith, 1991: 396) bir ontolojiye dayanan *Yapılan(dır)macı Teorisi (Structuration Theory)* geliştiren Giddens’a göre kimlik bir *proje*dir (Giddens, 1984); (Giddens, 1991: 32-33). Mesele, bu anlatıyı zaman ve mekan boyutunda uyumunu tehlikeye sokan sayısız olaylar ve deneyimler karşısında devam ettirmektir (McSweeney, 2004: 163). Bu durum kimliğin bir süreç olduğunu doğrulamaktadır.

Bu çerçevede, *Güvenlik Topluluğu Yaklaşımında* kolektif kimliğe yüklenen yapısal belirleyici rol yerine açık uçlu bir sürece vurgu yapan *kolektif kimliklendirme* (Jenkins, 2008: 38); (Bjola ve Kornprobst, 2007: 288); (Worchel, 1998: 57) (*collective identification*) kavramının Yaklaşımın İnşacı doğasına uygun olan ilişki-sel-düşünsel bütünleşme anlayışını daha da güçlendireceği ifade edilebilir. Çünkü kimliklendirmede çıkar içsel ve haliyle karşılıklı ve dinamik bir işleve sahiptir. Bu nedenle güvenlik topluluklarının oluşumu kadar sürdürülebilirliklerinin de analiz edilebilmesi için “kimlik” kavramı yerine “kimliklendirme” (*identification*) kavramının (Jenkins, 2008) kullanılması isabetli olacaktır.

Bernd Bucher ve Ursula Jasper’e göre de belirli kimliklendirme setleri karar vermede geçici olarak rol oynar; ancak eylemi önceliklemez veya belirlemez (Bucher ve Jasper, 2017). Kimlikler, ulusal ve ulusötesi çıkarların sabit belirleyicisi olarak konumlanmış olmaktan daha ziyade etkileşim nedeniyle devamlı bir değişime tabidirler (Adler ve Barnett, 1998); (Anderson, 1991); (Lynch, 1999); (Wendt, 1999). Nitekim sosyal olarak inşa edilmiş olan kimlikler sabit belirleyiciler olamaz (Bucholtz ve Hall, 2004: 382). Bu nedenle kimliklendirme *süreçlerinin* analiz edilmesi gerekmektedir (Bucher ve Jasper, 2017: 397). Worchel de kimliğe

ontolojik öncelik atfedilmemesi gerektiği görüşündedir (1998: 59). Ona göre herhangi bir grup oluşturulduktan sonra ona kimlik kazandırma süreci başlamaktadır. Bu noktada öncelikle grubun sınırları, ötekilere ve tarihe nazaran konumlanması ve üyeler arasındaki ilişki bu grubun kimliklendirme sürecinin bileşenleridir.

Kimliklendirme, bireysel ve kolektif çıkarların belirlenmesinde ve takip edilmesinde karşılıklı ve etkileşimsel olarak ortaya çıkmaktadır (Jenkins, 2008: 7-8). *Bireysel kimliklendirme* farklılığı vurgularken, *kolektif kimliklendirme* benzerliği vurgulamaktadır. Ancak kolektif kimliklendirme de bir noktada farklılığı vurgulamak durumundadır. Bu nedenle Jenkins'in ifadesiyle "kategorilendirme", diğer bir ifadeyle kim olduğumuza dair düşüncemiz, doğası gereği "ötekilerin" kim olduğu ile ilişkilidir. Bu ise kimliklendirmenin dışsal boyutu ile ilgili bir meseledir (Jenkins, 2008: 12, 38).

Kolektif kimliklendirme yalnızca bütünleşmenin iç boyutuna dair bir süreç olmadığı için güvenlik topluluklarının dışsal faktörler karşısında da sürdürülebilirliğinin sağlanması için gerekli bir unsurdur. Nitekim güvenlik topluluklarının çözülmesi yalnızca iç faktörlerden değil aynı zamanda dış faktörlerden de kaynaklanabilecektir. Kapsamlı bir teorik çerçeve sunma çabalarına rağmen Adler ve Barnett de güvenlik topluluklarının dış dünya ile ilişkilerini ve uluslararası politikadaki etkilerini detaylı olarak ele almamıştır (Bellamy, 2004: 10). Deutsch, gelişmiş Batı toplumları arasındaki ilişkilerin geliştirilmesine odaklanmış, farklı sosyo-ekonomik düzeyde ve kültürdeki toplumlarla olan ilişkileri çalışmalarına dâhil etmemiştir (Dedeoğlu, 2004: 9). Deutsch'dan sonra da güvenlik topluluklarının uluslararası politikada varlıklarını nasıl devam ettirdikleri veya devam ettirmeleri gerektiğine dair herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır (Karp, 2014: 13). Herhangi bir güvenlik topluluğunun bugün ve yakın gelecek için tüm dünyayı kapsayamayacağı dikkate alındığında güvenlik topluluklarının zorunlu olarak dış dünya ile ilişkileri ve sürdürülebilirlikleri (Rieker, 2000: 17); (Stahl vd., 2016: 529) söz konusu olmaktadır. Güvenlik topluluklarının oluşturuldukları bölgede üye olmayan devletlere karşı bir güvenlik ikilemi üretip üretmediği ve üretmesi durumunda bununla nasıl başa çıkılacağı ne Deutsch'un ne de Adler ve Barnett'in değindiği bir noktadır (Karp, 2014: 17). Esasen Adler ve Barnett çalışmalarında güvenlik topluluklarının dış sınırlarının genişlemesine dair çalışmaların yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir (Adler ve Barnett, 1998c: 429-430).

Bu çerçevede, çoğulcu güvenlik topluluklarının üye olmayan devletlerle ilişkilerini ve buna bağlı olarak uluslararası politikadaki etkilerini ele alan Bellamy üç tür güvenlik topluluğu tanımlamıştır: *Bölgesel Kale (Regional Fortress)*, *İkircikli Topluluk (Ambivalent Community)* ve *Bütünleştirici Topluluk (Integrationist Community)* (Bellamy, 2004: 11). Bellamy, çoğulcu bir güvenlik topluluğuna üye ve üye

olmayan devletlerin arasındaki sınırların önceki haline göre daha da katılaştığı, diğer bir ifadeyle içeri-dışarı ayrımının daha da keskinleşerek Realist mantığın yeniden yerleşmesine neden olan güvenlik topluluklarını *Bölgesel Kale* olarak tanımlamıştır. Bölgesel Kale niteliği arz eden güvenlik topluluklarının içerisinde güvenilir barışçıl değişim beklentileri mevcuttur; ancak üye devletler topluluğun dışındaki devletleri topluluğun norm ve kimliklerine tehdit olarak algılar ve buna göre davranış sergilerler. İki devletten birinin bir güvenlik topluluğuna üye olması ile dışarıda kalan ile içeride kalanın ilişkilerinin ve dolayısıyla sınırların niteliksel bir değişime uğramadan var olmaya devam ettiği güvenlik toplulukları ise *İkircikli Topluluklardır (Ambivalent Community)* (Bellamy, 2004: 11, 46-47). Zira topluluğun bölgesel kaleye dönüşüp dönüşmemesi ilişkilerin aynı nitelikte kalmaya devam etmesi nedeniyle belirsizdir.

Bellamy'e göre *bölgesel kale*lerin neden olduğu Realist mantık ise değiştirilemez değildir ve güvenlik toplulukları bu mantığın sonuçlarını ortadan kaldıracak bütünleşmenin tohumlarını teşkil edebilir (Bellamy, 2004: 46-47). Bu doğrultuda çoğulcu bir güvenlik topluluğuna üye ve üye olmayan devletler arasındaki sınırların yumuşayarak niteliksel bir dönüşüme uğradığı güvenlik toplulukları *Bütünleştirici Topluluklardır (Integrationist Community)*. Bu türdeki güvenlik topluluklarında, üyeler arasında topluluk hissini geliştiren paylaşılan normlar, ortak çıkarlar ve elit ağları mantığı dışarıdaki devletleri topluluğa üye yapmadan bu devletlere karşı da sürdürülür. Bu durum kimi durumlarda yeni güvenlik topluluklarının ortaya çıkmasına veya mevcut güvenlik topluluğunun genişlemesine yol açabilmekte veya bunun yerine kimi çakışan yapılar nedeniyle gevşek ve sıkı çoğulcu güvenlik topluluklarının bir karışımı ile sonuçlanabilmektedir (Bellamy, 2004: 11).

Deustchyen güvenlik topluluklarının çözülmesi ise literatürde yeterince ele alınmış bir konu değildir (Mattern, 2001). Esasen Deutsch, *Güvenlik Topluluğu Yaklaşımında* tanımladığı hem *amalgam* hem de *çoğulcu* güvenlik topluluklarının dağılma potansiyelleri olduğuna dikkat çekmiştir (Deutsch, 1969a: 122). Her iki tür güvenlik topluluğunun oluşumundaki ortak zorunlu (asgari) koşullar olan *temel değerlerde uyum* ve *cevap verebilirlik kapasitesinin* ortadan kalkması söz konusu toplulukların yıkılışına sebebiyet verecektir (Adler ve Barnett, 1998b: 58). Değerler ve kimliklerin durağan değil değişime duyarlı olması ise söz konusu koşulların karşılanmış olmasına rağmen ortadan kalkabilecekleri veya değişebilecekleri yönünde bir ihtimali her daim gündemde tutmaktadır (Van Wageningen, 1965: 818-819).

Güvenlik topluluklarındaki kolektif kimliklendirmenin akamete uğraması güvenlik topluluğu krizinin ortaya çıkmasına neden olacaktır (Bjola ve Kornprobst, 2007: 286). Bir güvenlik topluluğuna üye bir devletin diğer üyeye karşı güç kullanma isteği ise söz konusu güvenlik topluluğunun varlığını ortadan

kaldıracaktır. Nitekim diğer üyelere karşı kuvvet kullanmama yönündeki kendini sınırlama davranışı bir güvenlik topluluğunun temel karakteristiğidir. Bu krizlerin geçici olması muhtemel olmakla birlikte devam etmesi halinde söz konusu güvenlik topluluğunun varlığını tehdit edecektir (Bjola ve Kornprobst, 2007: 291-292).

Çoğulcu güvenlik toplulukları birçok farklı ulusal topluluktan oluştuğu için bir güvenlik topluluğunun anlamı devamlı değişime ve çeşitli sınamalara tâbidir (Bellamy, 2004: 54). Bir siyasal topluluk türü olmaları nedeniyle oluşumlarına yönelik sağlanan koşulların giderek ortadan kalkması dağılmalarına zemin hazırlayacaktır. Bir güvenlik topluluğu üyeleri arasında meydana gelecek olan bir savaş ise o güvenlik topluluğunun artık sona erdiğini gösterecektir (Adler ve Barnett, 1998b: 58). Öte yandan, güvenlik topluluklarının sadece üyeleri arasında yalnızca bir savaş durumunda ortadan kalktığını öne sürmek indirgemeci bir değerlendirmedir. Güvenlik topluluklarının gelişimi Yaklaşımın İnşacı varsayımları doğrultusunda nasıl aşamalı bir oluşum seyri izliyorsa dağılmaları da aşamalı olacaktır. Bu durumda çözülmenin başlangıcı ve gidişatı doğru tespit edilmek durumundadır. Aksi takdirde savaşın ortadan kaldırılmasına yönelik geliştirilmiş olan bir bütünleşme teorisinin tutarlılığı ve geçerliliği zayıf kalmaktadır.

Sonuç

Güvenlik Topluluğu Yaklaşımının konu edildiği bu çalışmada, *Yaklaşımın* Soğuk Savaş döneminde ortaya atıldığı orijinal versiyonu ile Soğuk Savaş sonrasında yapılan İnşacı revizyon ile güncellenen versiyonu karşılaştırmalı olarak detaylı biçimde ele alınmıştır. Çalışma, İnşacı revizyondan sonra da İnşacı ontolojisine rağmen bütünleşme süreçlerinde “kolektif kimlik” değişkenine yapısal belirleyici rol yüklemesinin *Güvenlik Topluluğu Yaklaşımının* tutarlılığını zayıflatmaya devam ettiği hipotezine dayanmaktadır. Buradan hareketle, çalışmada söz konusu değişkenin İnşacı literatürde son dönemde yer edinen “kolektif kimliklendirme” kavramı ile değiştirilmesinin Yaklaşımın İnşacı niteliğini ve tutarlılığını güçlendireceğini iddia etmektedir.

Kimliğin bir noktadan itibaren verili bir değişken olarak ele alınamayacağına ve bu nedenle sürecin kendisine karşılık geldiğine işaret eden “kolektif kimliklendirme” kavramı güvenlik topluluklarının aşamalı oluşumlarını sabit bir nitelik arz eden “kolektif kimlik” değişkenine nazaran daha iyi açıklamaktadır. Zira, barışçıl değişim süreci güvenlik topluluklarının sadece oluşturulmalarında değil gerek iç gerek dış dünya ile ilişkilerde karşılaşılan sınamalar karşısındaki sürdürülebilirliklerinde de bir gerekliliktir. Oluşmuş olan güvenlik topluluklarındaki *kolektif kimliklendirmenin* Deutsch ve takipçilerinin yeterince ele

almadığı bütünleşmenin dışsal faktörler karşısında olumsuz/geriye doğru bir seyir izlemesi ise oldukça muhtemeldir.

Bu çalışmada, “kolektif kimliklendirme” değişkeninin mümkün kıldığı *sürecin* belirleyiciliğinden hareketle güvenlik topluluklarının oluşumunda olduğu gibi çözümlerinde de aşamalı ve uzun vadeli bir seyir izleyeceği varsayılmıştır. Bu doğrultuda, çoğulcu güvenlik topluluğu üyeleri arasındaki konjonktürel anlaşmazlıklar ve krizler söz konusu güvenlik topluluğunun ortadan kalktığını simgeleyemeyecek olmakla birlikte çözülme sürecinin, diğer bir ifadeyle kolektif kimliklendirmenin olumsuz yönde/geriye doğru seyretmesinin, birer kilometre taşı olacaktır.

Çalışmada *Güvenlik Topluluğu Yaklaşımının* İnşacı doğasını ve buna bağlı olarak tutarlılığını artıracacağı iddia edilen “kolektif kimliklendirme”nin oluşturucu (nedensel/yapısal) olmaktan ziyade açıklayıcı bir role sahip olabileceği iddia edilmektedir. Nitekim “kolektif kimlik” değişkenine atfedilen yapısal belirleyici rolün devam ettirilmesi, İnşacıya getirilen sosyal olarak inşa edilen kimliğin çıkarı ve eylemi önceleyemeyeceği eleştirisinin *Güvenlik Topluluğu Yaklaşımı* için de getirilmesine neden olacaktır.

“Güvenlik topluluğu” kavramına literatürde Yaklaşımın kendisinden ve öngördüğü bütünleşme modelinden daha fazla yer verilmesinin herhangi bir bölgedeki devletler arasında devam eden barışçıl ilişkiler *olgusunu* ilk bakışta tanımlamak için kullanışlı olmasından kaynaklandığı ifade edilebilir. Ancak, *Yaklaşım* adını veren “topluluk” anlayışının Neofonksiyonalizmin öngördüğü ulusüstü topluluk yönteminden farklı olarak İnşacı Güvenlik Topluluğu modeli çerçevesinde kavranıp ampirik olarak sınanabilmesi için söz konusu “kolektif kimliklendirme” süreçlerinin detaylı analizi yararlı olacaktır.

Kaynakça

- Acharya, Amitav (2001), *Constructing a Security Community in Southeast Asia: ASEAN and the Problem of Regional Order*, (London: Routledge).
- Adler, Emanuel (1991), “Cognitive Evolution: A Dynamic Approach for the Study of International Relations and Their Progress”, *Progress in Postwar International Relations*, Emanuel Adler ve Beverly Crawford (edit.), (New York: Columbia University Press).
- Adler, Emanuel (1997a), “Imagined (Security) Communities: Cognitive Regions in International Relations”, *Millennium: Journal of International Studies*, 26 (2), s.249-277.

- Adler, Emanuel (1997b), "Seizing the Middle Ground Constructivism in World Politics", *European Journal of International Relations*, 3 (3), s.319-363.
- Adler, Emanuel (2002), "Constructivism and International Relations", *Handbook of International Relations*, Walter Carlsnaes, Thomas Risse ve Beth A. Simmons (edit.), SAGE, s.112-144.
- Adler, Emanuel ve Barnett, Michael (1996), "Governing Anarchy: A Research Agenda for the Study of Security Communities", *Ethics & International Affairs*, 10, s.63-98.
- Adler, Emanuel ve Barnett, Michael (edit.) (1998), *Security Communities*, (Cambridge: Cambridge University Press).
- Adler, Emanuel ve Barnett, Michael (1998a), "Security Communities in Theoretical Perspective", *Security Communities*, Emanuel Adler ve Michael Barnett (edit.), (Cambridge: Cambridge University Press), s.3-28.
- Adler, Emanuel ve Barnett, Michael (1998b), "A Framework for the Study of Security Communities", *Security Communities*, Emanuel Adler ve Michael Barnett (edit.), (Cambridge: Cambridge University Press), s.29-65.
- Adler, Emanuel ve Barnett, Michael (1998c), "Studying Security Communities in Theory, Comparison, and History", *Security Communities*, Emanuel Adler ve Michael Barnett (edit.), (Cambridge: Cambridge University Press), s.429-430.
- Adler, Emanuel ve Barnett, Michael (2000), "Taking Identity and Our Critics Seriously", *Cooperation and Conflict*, 35(3), s.321-329.
- Adler, Emanuel ve Greve, Patricia (2009), "When Security Community Meets Balance of Power: Overlapping Regional Mechanisms of Security Governance", *Review of International Studies*, 35 (1), s.59-84.
- Anderson, Benedict (1991), *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*, Revised Edition, (London: Verso).
- Bakan, Zerrin Ayşe (2008), "Normative Theory in IR: Frost's Constitutive Approach", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 63 (1), s.3-16.
- Bellamy, Alex (2004), *Security Communities and Their Neighbours: Regional Fortresses or Global Integrators?*, (New York: Palgrave Macmillan).
- Bjola, Corneliu ve Kornprobst, Markus (2007), "Security Communities and the Habitus of Restraint: Germany and the United States on Iraq", *Review of International Studies*, 33, s.285-305.
- Bremberg, Niklas (2015), "The European Union as Security Community-Building Institution: Venues, Networks and Co-operative Security Practices", *Journal of Common Market Studies*, 53 (3), s.674-692.
- Bucher, Bernd ve Jasper, Ursula (2017), "Revisiting 'Identity' in International Relations: From Identity as Substance to Identifications in Action", *European Journal of International Relations*, 23 (2), s.391-415.

- Bucholtz, Mary ve Hall, Kira (2004), *Language and Identity. A Companion to Linguistic Anthropology*, (Oxford: Blackwell).
- Büyüktanır, Derya (2015), “Toplumsal İnşacı Yaklaşım ve Avrupa Bütünleşmesinin Açıklanmasına Katkıları”, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 14 (2), s.1-24.
- Cederman, Lars Erik (2001), “Exclusion Versus Dilution: Real or Imagined Trade-off?”, *Constructing Europe’s Identity: The External Dimension*, Lars Erik Cederman (edit.), (USA: Lynne Rienner Publishers).
- Checkel, Jeffrey T. (2005), “International Institutions and Socialization in Europe: Introduction and Framework”, *International Organization*, 59(4), s.801-826.
- Checkel, Jeffrey T. (1998), “The Constructivist Turn in International Relations Theory”, *World Politics*, 50 (2), s.324-348.
- Checkel, Jeffrey T. (1999), “Social Construction and Integration”, *Journal of European Public Policy*, 6(4), s.545-560.
- Checkel, Jeffrey T. (2001), “Why Comply: Social Learning and European Identity Change”, *International Organization*, 55(3), s.553-588.
- Dedeoğlu, Beril (2004), “Yeniden Güvenlik Topluluğu: Benzerliklerin Karşılıklı Bağımlılığından Farklılıkların Birlikteliğine”, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 1, (4), s.1-23.
- Deutsch, Karl W. (1953), *Nationalism and Social Communication*, (Cambridge: The MIT Press).
- Deutsch, Karl W. (1954), *Political Community at the International Level: Problems of Definition and Measurement*, (New York: Doubleday & Company).
- Deutsch, Karl W. (1964), “Communication Theory and Political Integration”, *The Integration of Political Communities*, Philip E. Jacob ve James V. Toscano (edit.), (Philadelphia, New York: J. B. Lippincott Company).
- Deutsch, Karl W. (1969b), *Nationalism and Its Alternatives*, (New York: Alfred A. Knopf).
- Deutsch, Karl W. (1978), *The Analysis of International Relations*, 2. Baskı, (Englewood: Prentice Hall).
- Deutsch, Karl W. (1979), *Tides Among Nations*, (New York: Free Press).
- Deutsch, Karl W., Sidney A. Burrell, Robert A. Kann, Maurice, Lee Jr., Martin Lichterman, Raymond E. Lindgren, Francis L. Loewenheim, Richard W. Van Wagenen (1969a), *Political Community and the North Atlantic Area: International Organization in the Light of Historical Experience*, (USA: Greenwood Press).
- Deutsch, Karl W. ve Foltz, William J. (edit.) (1963), *Nation-Building*, (New York: Atherton Press).

- Deutsch, Karl W. ve Merritt, Richard L. (1979), "Transnational Communications and the International System" *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 442, s.84-97.
- Ditrych, Ondrej (2014), "Security Community: A Future for a Troubled Concept?", *International Relations*, 28 (3), s.350-366.
- Eilstrupp-Sangiovanni, Mette (2006), *Debates on European Integration*, (UK: Red Globe Press).
- Fligstein, Neil (2009), "Who Are the Europeans and How Does This Matter for Politics?," *European Identity*, Jeffrey T. Checkel ve Peter J. Katzenstein (edit.), (Cambridge: Cambridge University Press), s.132-166.
- Frost, Mervyn (1994), "The Role of Normative Theory in IR", *Millennium: Journal of International Studies*, 23 (1), s.109-118.
- Giddens, Anthony (1984), *The Constitution of Society: Outline of The Theory of Structuration*, (Berkeley: University of California Press).
- Giddens, Anthony (1991), *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*, (Cambridge: Polity Press).
- Goff, Patricia M. ve Dunn, Kevin C. (2004), "Introduction: In Defense of Identity", *Identity and Global Politics*, Patricia M. Goff ve Kevin C. Dunn (edit.), (USA: Palgrave Macmillan).
- Guzzini, Stefano (2000), "A Reconstruction of Constructivism in International Relations", *European Journal of International Relations*, 6 (2), s.147-182.
- Haas, Ernst B. (1973), "The Study of Regional Integration: Reflections on the Joy and Anguish of Pretheorizing", *Regional Politics and World Order*, Richard A. Falk ve Saul H.Mendlovitz (edit.), (San Francisco: W.H.Freeman).
- Hollis, Martin ve Smith, Steve (1991), "Beware of Gurus: Structure and Action in International Relations", *Review of International Studies*, 17 (4), s.393-410.
- Hopf, Ted (1998), "The Promise of Constructivism in International Relations Theory", *International Security*, 23 (1), s.172-200.
- Hyde-Price, Adrian (1997), *Security and Integration in Mitteleuropa: Towards a New Research Agenda*, Paper Presented at the European Communities Studies Association, USA.
- Jackson, Robert ve Sorenson, George (2006), *Introduction to International Relations: Theories and Approaches*, 5. Baskı, (Oxford: Oxford University Press).
- Jenkins, Richard (2008), *Social Identity*, 3. Baskı, (USA and Canada: Routledge).
- Karacasulu, Nilüfer ve Uzgören, Elif (2007), "Explaining Social Constructivist Contributions to Security Studies", *Perceptions*, s.27-48.
- Karp, Regina (2014), *Military Capabilities and the Evolution of the Transatlantic Security Community*, Swedish Institute of International Affairs, UI Papers.

- Kolasi, Klevis (2018), “Uluslararası İlişkilerde Sosyal Ontoloji Kavrayışının Meta-teorik Eleştirisi”, *Uluslararası İlişkiler*, 13 (59), s.3-18.
- Koschut, Simon (2014), “Regional Order and Peaceful Change: Security Communities as Via Media in International Relations Theory”, *Cooperation and Conflict*, 49 (4), s.519-535.
- Kratochwil, Friedrich ve Ruggie, John Gerard (1986), “International Organisation: A State of the Art on an Art of the State”, *International Organization*, 40, (4), s.753-776.
- Kucera, Tomas (2017), “What European Army? Alliance, Security Community or Post-national Federation”, *International Politics*, 56, s.321-338.
- Kuhn, Theresa (2011), “Individual Transnationalism, Globalisation and Euroscepticism: An Empirical Test of Deutsch’s Transactionalist Theory”, *European Journal of Political Research*, 50, s.811-837.
- Lynch, Marc (1999), *State Interests and Public Spheres: The International Politics of Jordan’s Identity*, (New York: Columbia University Press).
- Mattern, Janice Bially (2001), “The Power Politics of Identity”, *European Journal of International Relations*, 7(3), s.349-397.
- McSweeney, Bill (2004), *Security, Identity and Interests: A Sociology of International Relations*, (Cambridge: Cambridge University Press).
- Müller, Harald (2006), *A Theory of Decay of Security Communities with an Application to the Present State of the Atlantic Alliance*, Institute of European Studies, Working Paper Series, Institute of European Studies, (UC Berkeley).
- Nelsen, Brent F. ve Stubb, Alexander (2003), *The European Union: Readings on the Theory and Practice of European Integration*, 3. Baskı, (Boulder: Lynne Rienner).
- Nye, Joseph S. (1968), “Comparative Regional Integration: Concept and Measurement”, *International Organization*, 22 (4), s.855-880.
- Onuf, Nicholas (1989), *World of Our Making: Rules and Rule in Social Theory and International Relations*, (Columbia: University of South Carolina Press).
- Onuf, Nicholas (1998), "Constructivism: A User's Manual", *International Relations in a Constructed World*, Vendulka Kubálková, Nicholas Onuf ve Paul Kowert (edit.), (New York: M.E. Sharpe).
- Pouliot, Vincent (2006), “The Alive And Well Transatlantic Security Community: A Theoretical Reply To Michael Cox”, *European Journal of International Relations*, 12 (1), s.119-127.
- Price, Richard ve Reus-Smit, Christian (1998), “Dangerous Liaisons? Critical International Theory and Constructivism”, *European Journal of International Relations*, 4 (3), s.259-294.

- Puchala, Donald (1984), "The Integration Theorists and the Study of International Relations", *The Global Agenda: Issues and Perspectives*, Charles W. Kegley ve Eugene R. Wittkopf (edit.), (New York: Random House).
- Reus-Smit, Christian (2005), "Constructivism", *Theories of International Relations*, 3. Baskı, Scot Burchil, Andrew Linklater, Richard Devetak, Jack Donnelly, Matthew Paterson, Christian Reus-Smit, Jacqui True (edit.), (USA: Palgrave Macmillan), 188-212.
- Rieker, Pernille (2000), *Security, Integration and Identity Change*, (NUPI Working Paper 611).
- Ringmar, Erik (1996), *Identity, Interest and Action*, (Cambridge: Cambridge University Press).
- Risse, Thomas (2003), "Beyond Iraq: The Crisis of the Transatlantic Security Community", *Die Friedens-Warte*, 78 (2/3), s.173-193.
- Rosamond, Ben (2000), *Theories of European Integration*, (Great Britain: Palgrave).
- Rosamond, Ben (2002), "Theories of Political Integration", *The European Union Handbook*, Jackie Gower ve Ian Thomson (edit.), (London: Fitzroy Dearborn), s.37-49.
- Smith, Steve (1997), "The Self-Images of A Discipline: A Genealogy of International Relations Theory", *International Relations Today*, 3. Baskı, Ken Booth ve Steve Smith (edit.).
- Stahl, Bernhard, Lucke, Robin ve Felfeli, Anna (2016), "Comeback of the Transatlantic Security Community? Comparative Securitisation in the Crimea Crisis", *East European Politics*, 32 (4), s.525-546.
- Theys, Sarina (2017), "Constructivism", *International Relations Theory*, Stephen McGlinchey, Rosie Walters ve Christian Scheinpflug (edit.), (England: E-International Relations Publishing).
- Tusicisny, Andrej (2007), "Security Communities and Their Values: Taking Masses Seriously", *International Political Science Review*, 28 (4), s.425-449.
- Vesa, Unto (1993), "Back to Deutsch. Integration, Peaceful Change, and Security Communities", *Changes in the Northern Hemisphere (Research Report 52)*, Kakönen Jyrki (edit.), (Tampere: Tampere Peace Research Institute), s.159-164.
- Wagenen, Richard W. Van (1965), "The Concept of Community and the Future of the United Nations", *International Organization*, 19 (3), s.812-827.
- Walker, Rob B. J. (1993), *Inside–Outside: International Relations as Political Theory*, (Cambridge: Cambridge University Press).
- Walt, Stephen M. (1998), "International Relations: One World Many Theories" *Foreign Policy*, 110, s.29-46.

- Weaver, Carol (2011), “Black Sea Regional Security: Present Multipolarity and Future Possibilities”, *European Security*, C.20, S.1, s.1-19.
- Wendt, Alexander (1987), “The Agent-Structure Problem in International Relations Theory”, *International Organization*, 41, (3), s.335-370.
- Wendt, Alexander (1992), “Anarchy is What States Make of It”, *International Organization*, 46 (2), s.394-419.
- Wendt, Alexander (1994), “Collective Identity Formation and the International State”, *American Political Science Review*, 88 (2), s.384-96.
- Wendt, Alexander (1995), “Constructing International Politics”, *International Security*, 20, (1), s.71-81.
- Wendt, Alexander (1996), “Identity and Structural Change in International Politics”, *Return of Culture and Identity in IR Theory*, Yosef Lapid ve Friedrich Kratochwil (edit.), (London, Boulder: Lynne Rienner).
- Wendt, Alexander (1999), *Social Theory of International Politics*, (Cambridge: Cambridge University Press).
- Wendt, Alexander (2016), *Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi*, 2. Baskı, (İstanbul: Küre Yayınları), (Çev. Helin Sarı Ertem ve Suna Gülfer İhlamur Öner).
- Wiberg, Hakan (2000), “Security Communities: Emmanuel Adler, Michael Barnett and Anomalous Northerners”, *Cooperation and Conflict*, 35 (3), s.289-298.
- Williams Michael C. ve Neumann, Iver (2000), “From Alliance to Security Community: NATO, Russia and the Power of Identity”, *Millennium*, 29 (2), s.357-387.
- Williams, Michael C. (1998), “Identity and the Politics of Security”, *European Journal of International Relations*, 4 (2), s.204-225.
- Worchel, Stephen (1998), “A Developmental View of the Search for Group Identity”, *Social Identity: International Perspectives*, Stephen Worchel, Francisco Morales, Dario Paez, Jean-Claude Deschamps (edit.), (London: SAGE Publications).
- Zehfuss, Maja (2002), *Constructivism in International Relations: The Politics of Reality*, (Cambridge: Cambridge University Press).